

УДК (791.229:791.03):791.6]:316.77(477-25)

DOI <https://doi.org/10.15407/nte2026.02.095>

МЕХ НАТАЛІЯ

докторка філологічних наук, професорка, заслужений працівник освіти України, завідувачка відділу екранно-сценічних мистецтв і культурології Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України (Київ, Україна).

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-5846-505X>

MEKH NATALIYA

a Doctor of Philology, a professor, Honored Worker of Education of Ukraine, head of the Department of Screen and Stage Arts and Culturology of M. Rylskiy Institute for Art Studies, Folkloristics and Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine).

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-5846-505X>

Бібліографічний опис:

Мех, Н. (2026) Київська школа наукового кіно в аудіовізуальному мистецтві та виробництві: документальні й науково-популярні кінотексти. *Народна творчість та етнологія*, 2 (410), 95–102.

Mekh, N. (2026) Kyiv School of Scientific Cinema in Audiovisual Art and Production: Documentary and Popular Science Film Texts. *Folk Art and Ethnology*, 2 (410), 95–102.

© Видавництво ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2026. Опубліковано на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

КИЇВСЬКА ШКОЛА НАУКОВОГО КІНО В АУДІОВІЗУАЛЬНОМУ МИСТЕЦТВІ ТА ВИРОБНИЦТВІ: ДОКУМЕНТАЛЬНІ Й НАУКОВО-ПОПУЛЯРНІ КІНОТЕКСТИ

Анотація / Abstract

У статті основну увагу сфокусовано на українському аудіовізуальному просторі, зокрема на такому її феномені, як *київська школа наукового кіно*. Школа відіграла фундаментальну роль у формуванні сучасної мови аудіовізуального мистецтва й суттєво вплинула на розвиток української документалістики. Її базою фактично став «Київнаукфільм», мистецька продукція якого – це завжди високий рівень професійного оформлення. Водночас ці мистецькі продукти наповнені глибокими сенсами, актуальними науковими ідеями світового рівня.

Особливістю *київської школи наукового кіно* є новаторський підхід режисерів, захоплених науковими експериментами. Суть цього підходу полягала у відтворенні такого експерименту в режимі «тут і зараз», де глядачеві випадала можливість зануритися безпосередньо в процес і стати свідком досліджень у різних галузях знання, де кінотекст – документальний чи науково-популярний – ставав своєрідним майданчиком, простором експерименту.

У наш час легендарна кіностудія «Київнаукфільм», де зародилася *київська школа наукового кіно* фактично існує у двох проявах. Починаючи з 1993 року, її було трансформовано у дві окремі державні компанії: «Українафільм», до кола зацікавлень якої увійшла анімаційна продукція, та «Національна кінематека України», що перебрала на себе науково-популярний та документальний напрями діяльності. Проте слід наголосити, що це угруповання відіграло неабияку роль у формуванні інтелектуальної та культурної спадщини, світового лідерства у створенні науково-популярного кіно, просвітництва й популяризації науки, збереженні історичної пам'яті та українського культурного коду, а також стало дзеркалом епохи, відображенням наукової картини світу певного часового зрізу.

Спадщина *київської школи наукового кіно* стимулює нові покоління кіномитців переосмислювати наукові експерименти через документалістику, поєднувати естетичні, етичні питання та процес пізнання нового. Школа заклала основи «інтелектуального кіно», де екранне мистецтво не лише розважає, а й стає інструментом пізнання і сприяє формуванню наукового світогляду та розуміння наукового методу як основи науки. Кращі зразки продукції минулих епох надихають сучасних документалістів, творців наукового кіно, на експериментальні формати. Збереження інтелектуальної спадщини, зокрема й мистецької продукції кіностудії «Київнаукфільм», є важливим завданням тих митців аудіовізуального напрямку мистецтва, які експериментують та розвивають жанр наукового кіно сьогодні.

Ключові слова: аудіовізуальне мистецтво та виробництво, наукове кіно, наукова документалістика, наука, науково-технічний прогрес, київська школа наукового кіно, науково-популярне кіно, кінотекст, нові види кінотехніки й технологій.

The main attention of the article is focused on the Ukrainian audiovisual space, in particular on such a phenomenon as the *Kyiv School of Scientific Cinema*. The school has played a fundamental role in the formation of the modern language of audiovisual art and influenced significantly the development of Ukrainian documentary. “Kyivnaukfilm” has become its base in fact. Its artistic production is always a high level of professional design and, at the same time, these artistic products are filled with deep meanings, relevant scientific ideas of the world level.

The innovative approach of directors who are passionate about scientific experiments is considered as a feature of the *Kyiv School of Scientific Cinema*. The essence of this approach is to recreate a scientific experiment in the “here and now” mode, where the viewer has the opportunity to immerse himself directly in the process and become a witness to research in various fields of knowledge, where the documentary or popular science film text become a kind of platform, a space of the experiment.

Nowadays, the legendary film studio “Kyivnaukfilm”, where the *Kyiv School of Scientific Cinema* was born, actually exists in two manifestations. Starting from 1993, it is transformed into two separate state companies: “Ukranimafilm” – which sphere of interests includes animation production and “National Cinematheque of Ukraine”, which has taken over the popular science and documentary areas of activity. However, it should be emphasized that this group has played a fundamental role in the formation of intellectual and cultural heritage, world leadership in the creation of popular science cinema, education and popularization of science, preserved historical memory and Ukrainian cultural code, and also become a mirror of the epoch, a reflection of the scientific picture of the world of a certain time period.

The heritage of the *Kyiv School of Scientific Cinema* stimulates new generations of filmmakers to rethink scientific experiments through documentary, to combine aesthetic, ethical issues and the process of learning new things. The school has formed the foundations of “intellectual cinema”, where screen art entertains as well as becomes a tool of knowledge and contributes to the formation of a scientific worldview and understanding the scientific method as the basis of science. The best examples of products of past eras inspire modern documentarians, creators of scientific cinema, to experimental formats. Preservation of intellectual heritage, including the artistic production of the “Kyivnaukfilm” cinema studio, is an important task for future generations of artists of the audiovisual direction of art, who experiment and develop the genre of scientific cinema today.

Keywords: audiovisual art and production, scientific cinema, scientific documentary, science, scientific and technological progress, Kyiv School of Scientific Cinema, popular scientific cinema, film text, new types of cinema equipment and technologies.

Вступ. *Київська школа наукового кіно* відіграла фундаментальну роль у формуванні сучасної мови аудіовізуального мистецтва й суттєво вплинула на розвиток української документалістики. Її базою фактично став «Київнаукфільм», мистецька продукція якого – це завжди високий рівень профе-

сійного оформлення. Водночас ці мистецькі продукти наповнені глибокими сенсами, актуальними науковими ідеями світового рівня.

Для українського соціокультурного простору, зокрема наукового, мистецька продукція студії «Київнаукфільм», створеної на

базі Київської кінофабрики ВУФКУ (1941), стала знаковою, адже саме тут, починаючи з другої половини минулого століття, формується *київська школа наукового кіно*, мистецькі досягнення якої неодноразово визнавалися на міжнародному рівні, а її досвід ліг в основу сучасних навчальних програм з «Аудіовізуального мистецтва та виробництва» як освітній фундамент для провідних вишів України, де вивчають методи режисури та операторської майстерності, розроблені ще класиками «Київнаукфільму».

Кіностудія була організацією з українським стрижнем. Своєю продукцією вона сприяла репрезентації української ідентичності, українськості в її різноманітних проявах. Саме ця риса стала визначальною для складних відносин із центральною владою СРСР на відповідному часовому зрізі.

Київська кінофабрика ВУФКУ була національно орієнтованою та відстоювала свої права. Влада вважала ідеологічно неблагонадійними кінематографічних діячів, називаючи їх «реакціонерами», які ностальгували за дореволюційним кіно. Відповідно організація зазнала численних утисків, проводилася реорганізація. Але головною причиною було несприйняття української ідентичності, яку транслювала мистецька продукція ВУФКУ.

Виклад основного матеріалу.

Ретроспективний аналіз показує, що після появи кінематографа як технології та з розвитком кіноіндустрії як галузі її погляд одразу був повернений, зокрема, і в сторону науки. Широка зацікавленість кінематографістів науковими досягненнями зрозуміла, адже наука є тією сферою, яка надавала їм, окрім їхніх інструментів (нової фото та кінотехніки, матеріалів, технологій обробки тощо), ще й самі ідеї (інформацію про наукові відкриття і їх застосування) для подальшої їх інтерпретації та перетворення на образи, що в ефективній художній обробці створювали найвищий рівень емоційного впливу на глядача. Отже, уже в першій половині ХХ ст. зв'язки кінематографа з науковою сферою набувають індустріальних масштабів.

Прикладами найбільш вдалих художніх відображень наукових досягнень або просто пропагування науки кінематографом у минулому й нинішньому століттях стали й перші художні науково-фантастичні кінороботи, які заклали фундамент подальшої епохи художньої фантастики. Це такі картини раннього або німого кіно (1900–1920-і):

– «Подорож на місяць» (*Le Voyage dans la Luna*, Франція, 14 хв. 1902 р.), «Подорож крізь неможливе» (*Voyage a travers l'impossible*, Франція, 24 хв., 1904 р.), «Завоювання полюсу» (*A la conquete du Pole*, Франція, 33 хв., 1912 р.), реж. Жорж Мельєс (за творами Жюльє Верна) [6];

– «Послання з Марсу» (*A Message from Mars*, Великобританія, 1 год. 09 хв., 1913 р.), реж. Дж. Валлетт Воллер (за п'єсою Річарда Гантоні) [3];

– «Гомункулус» (*Homunculus*, Німеччина, 6 год. 41 хв., 1916 р.), реж. Отто Ріпперт (за сценарієм Роберта Райнерта) [8];

– «Подорож на Марс» або «Небесний корабель» (*Himmelskibet*, Данія, 1 год. 37 хв., 1918 р.), реж. Гольгер-Мадсен [7];

– «Перші люди на Місяці» (*The First Men in the Moon*, Великобританія, 50 хв., 1919 р.), реж. Брюс Гордон (за твором Герберта Веллса) [16];

– «Невидимий промінь» (*The Invisible Ray*, США, 3 год. 45 хв., 1920 р.), реж. Гаррі А. Поллард (за результатами досліджень Гая Макконнелла) [15];

– «Атлантида» (*L'Atlantide*, Франція – Бельгія, 2 год. 52 хв., 1921 р.), реж. Жак Фейдер (за романом П'єра Бенуа) [12];

– «Механічна людина» (*L'uomo meccanico*, Італія, 60 хв., 1921 р.), реж. Андре Дід (за сценарієм А. Діда) [13];

– «Загублений світ» (*The Lost Word*, США, 1 год. 50 хв., 1925 р.), реж. Гаррі О. Гойт (за однойменним романом Артура Конан Дойля) [17];

– «Метрополіс» (*Metropolis*, Німеччина, 2 год. 33 хв., 1927 р.) та «Жінка на Місяці» (*Frau im Mond*, Німеччина, 2 год. 36 хв., 1929 р.), реж. Фріц Ланг (за творами Теї

Габрієле фон Гарбоу (акторка, письменниця-фантастка, сценаристка, дружина Ф. Ланга)) [4].

Соціокультурний ефект та унікальність наведених вище картин полягає в тому, що людство, в особі глядачів першої половини ХХ ст., уперше в історії зіштовхнулося з двома, абсолютно не відомими для себе раніше, емоційними явищами – кінематографом і візуалізованою науковою фантастикою. З техніко-технологічного погляду нічого подібного у сфері мистецтва, що справляло б такий емоційний вплив, до цього просто не існувало, як і самої можливості візуалізувати рухомі картини майбутнього та заглянути в майбутнє цивілізації, яку надав жанр наукової фантастики. Отже, кінематограф започаткував еру нових і значно сильніших особистих емоцій, які виникали у глядача, на відміну від, наприклад, перегляду театральних постановок або творів художників, а також представив технологію багатозорового й масового соціального впливу, перетворившись тим самим і на інструмент пропаганди.

Якщо чорно-біле кіно вимагало від глядача спостережливості та проявів уваги, то з появою звукового, а тим більше – кольорового кіно, насиченого спеціальними аудіовізуальними ефектами, можливості впливу кінематографа на соціум і його світоглядні засади розширились. Багаторазово зросла реалістичність візуальних образів і їхній вплив на нервову систему людини. Кольорові, звукові та спеціальні ефекти, серед них і на тему наукової фантастики, виявилися потужними тригерами швидкого запуску багатьох емоцій та нейромедіаторів (серотоніну, дофаміну, адреналіну тощо). Вони легко пробуджували у свідомості людини враження її безпосередньої присутності, тобто робили її не глядачем, а учасником подій.

Особливістю *київської школи наукового кіно* є новаторський підхід режисерів, захоплених науковими експериментами. Суть цього підходу полягала у відтворенні наукового експерименту в режимі «тут і зараз», де

глядачеві випадала можливість зануритися безпосередньо в процес та стати свідком досліджень у різних галузях знання, де кіно-текст – документальний чи науково-популярний – ставав своєрідним майданчиком, територією експерименту.

Зокрема, широковідомими стають науково-популярні картини Ф. Соболева, такі як «Імпульсний реактор на швидких нейтронах» (1964) – про взаємодію швидких нейтронів та будову реактора; «Сім кроків за обрій» (1968) – про когнітивні і творчі можливості людини; «Мова тварин» (1967) і «Чи думають тварини» (1970) – про мову та складності системи комунікації у тварин; «Я та інші» (1971) – про дослідження психологічних проблем конформізму; «Біосфера! Час усвідомлення» (1974) – про проблеми життя людини у Всесвіті та її відповідальність за цивілізацію на Землі (за працями В. Вернадського); «Біля витоків людства» (1976). Як зазначають В. Марченко і Ю. Помазков, «візитівкою» режисера Ф. Соболева стала зйомка реальних наукових експериментів у реальному часі. Наприклад, під час створення документальної картини «Мова тварин» режисер поставив і відзняв близько 80 оригінальних наукових психологічних експериментів із тваринами, що перетворило фільм на дослідницький процес (момент поєднання зусиль науки і мистецтва) [2].

Також до відомих науково-популярних документальних картин виробництва студії «Київнаукфільм» (із Каталогу фільмів кіностудії «Національна кінематика України») належать такі стрічки, як «Наука про випадкове» (1966, реж. С. Шульман), «Наука про привидів» (1969, С. Шульман), «Тут жили скіфи» (1966, І. Стависький), «Микола Амосов» (1971, Т. Золоєв), «Комп'ютер і загадка Леонардо» (1973, Б. Загряжський), «В. М. Глушков, кібернетик» (1980, А. Серебренников), «Космос. Проблеми, перспективи, мрії» (1980, В. Скворцов), «Народження ідеї. Ціолковський» (1980, С. Лосєв), «Зірка Вавілова» (1984,

А. Борсюк), «Розповіді про науку» (1986, Ю. Іванов), «Що порадиш ЕОМ?» (1987, І. Стависький), «20 років потому. Зустрічі з Амосовим» (1989, Т. Золоев), «У кожній професії є музика» (1992, В. Бабій) та ін. [1].

Ключовим внеском *київської школи наукового кіно* стали інноваційна кінодраматургія, технологічний авангард, синтез науки та естетики тощо. Було розроблено методи перетворення наукових понять у живі художні образи, що фактично лягло в основу сучасних методів візуалізації знань. Можемо констатувати, що київські митці першими в Україні почали активно впроваджувати складні комбіновані зйомки, мікрозйомку та анімацію для того, щоб пояснити складні процеси та явища. Митцям *київської школи наукового кіно* вдалося довести, що наукове кіно здатне бути конкурентоспроможним на міжнародному рівні та видовищним.

Друга половина ХХ ст. була ерою народження і стрімкого розвитку техніки й технології кінотелебачення, тому, безсумнівно, ці картини, як і багато не названих, самі собою були найкращим засобом насичення українського та світового соціокультурного простору інформацією про передові наукові досягнення й науково-технічний прогрес, а також найкращим засобом підняття рівня освіченості суспільства та залучення молоді до зайняття науковою діяльністю.

Популярність наукової документалістики створеної, зокрема, на замовлення міжнародних телекомпаній і телеканалів, які спеціалізуються на світі природи, попри те, що їх метою є також економічна прибутковість, показує, що вони виконують надзвичайно важливу функцію в системі взаємодії науки – мистецтва. Тобто такі платформи, як Animal Planet, Discovery Channel, National Geographic або BBC Earth виступають важливими структурними елементами глобальної системи просвітництва, яка має функціонувати далі з метою надання загального доступу до підтвердженої наукової інформації, створення зрозумілого для різних категорій аудіовізуально-

го контенту, уніфікації розуміння людьми власних проблем та їх взаємозалежності, формування загальної взаємоповаги та відповідальності за майбутнє, пропагування й повернення поваги до науки та мистецтва вже в епоху метамодерну.

З великою імовірністю можна сказати, що на сьогодні перелік документальних науково-популярних фільмів буде нараховувати не десятки, а скоріше сотні тисяч робіт. І це не має дивувати, адже низка цивілізаційних факторів кінця ХІХ і ХХ ст., серед яких кілька хвиль науково-технічних революцій, прискорення науково-технічного прогресу та глобальна індустріалізація, зробили такі явища й поняття, як «системний аналіз», «технологічний вибух», «наукоємність соціокультурного простору», ознаками минулого століття. Тобто століття, у якому *наука* набула своєї історичної соціокультурної значимості та статусу головної продуктивної сили, а, досягнувши надзвичайного розвитку, справила техніко-технологічний вплив на всі сфери, зокрема й мистецькі (кіноіндустрію), у яких вона і сформувала відповідне відображення.

До відомої і найбільш впливової наукової документалістики, з позиції її наукового відображення, належать фільми-серіали, що їх створювали самі науковці, дослідники, історики та філософи науки й мистецтв, наприклад:

– астроном Карл Саган (*Carl Sagan*) – автор, продюсер, ведучий серіалу про космос і знання про природу його явищ та понять, системні закономірності й суперечності, об'єкти і їх рух, історії дослідників, про походження і пошуки життя, людину та її місце у Всесвіті («Космос: персональна подорож» (*Cosmos: A Personal Voyage*, 1980)); його наступник – астрофізик Ніл Деграсс Тайсон («Космос: подорож у просторі і часі» (*Cosmos: A Spacetime Odyssey*, 2014) та «Космос: можливі світи» (*Cosmos: Possible Worlds*, 2020)) [14];

– історик науки Джеймс Берк (*James Burke*) – автор, продюсер, ведучий серіа-

лів про вплив науки й науково-технічного прогресу на західний світ і його філософію («День, коли змінився Всесвіт» (*The Day the Universe Changed*, 1985)), про історію вчених від античності до сучасних часів, обставини виникнення наукових відкриттів і зв'язки між ними, про спільне між науково-технічними революціями («Зв'язки» (*Connections*, 1978), «Зв'язки-2» (1994), «Зв'язки-3» (1997), «Зв'язки-4» (2023)) [10];

– математик, біолог, історик науки Джейкоб Броновський (*Jacob Bronowski*) – автор документального науково-популярного серіалу про історію розвитку людської цивілізації та її розуміння з позиції суспільного ставлення до науки, тобто про розуміння прогресу через історію знання та еволюцію його сприйняття людиною, а також про моральну відповідальність науки й етичні зобов'язання людства («Сходження людини» (*The Ascent of Man*, 1973)) [9];

– біолог, історик-природознавець Девід Аттенборо (*David Attenborough*) – автор науково-популярних фільмів і програм про життя на Землі (понад 150 проектів з 1950-х по 2020-і рр.), зокрема про експедиції по дикій природі (цикл «Зоопарк Квест» (1954–1963), про еволюцію на Землі (цикл «Життя», зокрема 13-серійний «Життя на Землі: природнича історія» (*Life on Earth: A Natural History*, 1979), «Жива планета» (1984), «Випробування життя» (1990), «Життя на нашій планеті: мої свідчення та бачення майбутнього» (2020), «Океан: остання дика місцевість Землі» (2025) та ін.) [5];

– історик мистецтва, директор (у віці 31 року) Британської національної галереї в Лондоні Кеннет Кларк (*Kenneth Clark*) – автор британського телевізійного документального серіалу про історію західного мистецтва (образотворче мистецтво, музика, література, драматургія), архітектури, філософії, суспільно-політичних рухів західно-європейської цивілізації від кінця «темних віків» (раннього середньовіччя) до початку ХХ ст. («Цивілізація: особистий погляд»

Kenneth Clark (*Civilisation: A Personal View by Kenneth Clark*, BBC, 1969)) [11].

Наведені приклади наукової документалістики ще раз засвідчують, що більшість учених-ерудитів, які розвивали напрям популяризації наукових знань, самі були взірцем поєднання в житті й роботі як наукових, так і мистецьких навичок і кваліфікацій. Крім того, ці науковці-митці добре розуміли роль мистецтва в житті науки, на чому й наголошували.

Процес створення художнього образу науки в різних піджанрах кінофантастики (постапокаліптичної, антиутопії, кіберпанку, космоопери тощо), аналогічно до його документальної фіксації, також став якісним відображенням, а подекуди прямою фіксацією результатів науки та її соціокультурного феномена. Виводячи за дужки питання економічної мотивації галузі кінематографа, зазначимо, що творці художніх картин, зокрема в жанрі наукової фантастики (автори сценаріїв, режисери, продюсери), надихаючись результатами науково-технічного прогресу, уже понад століття продукують проекти, які справляють один із найпотужніших суспільно-емоційних впливів, чим формують зворотний зв'язок суспільства з наукою.

Сьогодні ми фіксуємо залежність аудіовізуального мистецтва від науково-технічного прогресу, який надав у його розпорядження нові види кінотехніки й технологій. І ці можливості за останні пів століття зазнали кардинальних змін, адже людство наростаючими темпами змінює одні технології іншими. Ураховуючи, що сучасні цифрові технології, які орієнтовані на створення науково-фантастичних образів, усе більше «працюють» над аудіовізуальними ефектами в доповненій, змішаній та віртуальній реальності з використанням наростаючих потужностей штучного інтелекту, то відповідні ефекти загалом не підлягають простому осмисленню, а потребують глибшого занурення в проблему. Отже, технічний і технологічний вплив науки і науково-технічного прогресу за останнє століття на означений жанр мистецтва є фундаментальним.

Висновки. У наш час легендарна кіно-студія «Київнаукфільм», де зародилася *київська школа наукового кіно* фактично існує у двох проявах. Починаючи з 1993 року, її було трансформовано у дві окремі державні компанії: «Українафільм», до кола зацікавлень якої увійшла анімаційна продукція, та «Національна кінематека України», що перебрала на себе науково-популярний і документальний напрями діяльності. Проте наголосимо, що це угруповання відіграло ключову роль у формуванні інтелектуальної та культурної спадщини, світового лідерства у створенні науково-популярного кіно, просвітництва й популяризації науки, збереженні історичної пам'яті та українського культурного коду, а також стало дзеркалом епохи, відображенням наукової картини світу певного часового зрізу.

Спадщина *київської школи наукового кіно* стимулює нові покоління кіномитців переосмислювати наукові експерименти через документалістику, поєднувати естетичні, етичні питання та процес пізнання нового. Школа заклала основи «інтелектуального кіно», де екранне мистецтво не лише розважає, а й стає інструментом пізнання і сприяє формуванню наукового світогляду та розуміння наукового методу як основи науки. Кращі зразки продукції минулих епох надихають сучасних документалістів, творців наукового кіно, на експериментальні формати. Збереження інтелектуальної спадщини, зокрема й мистецької продукції кіностудії «Київнаукфільм», є важливим завданням тих митців аудіовізуального напрямку мистецтва, які експериментують та розвивають жанр наукового кіно сьогодні.

Джерела та література

1. Каталог фільмів кіностудії «Національна кінематика України». URL : <https://catalogue.nku.org.ua/> (дата звернення 27.01.2026).
2. Марченко В., Помазков Ю. Творчі та інструментальні новації режисера Фелікса Соболевв. Науковий вісник КНУТКТ ім. І. К. Карпенка-Карого. 2019. № 24. С. 129–136. DOI: <https://doi.org/10.34026/1997-4264.24.2019.183931>.
3. A Message from Mars. *IMDb*. 2026. URL : <https://www.imdb.com/title/tt0316241/> (дата звернення 27.01.2026).
4. Barson M. Fritz Lang. *Encyclopedia Britannica*. 2025. 1 Dec. URL : <https://www.britannica.com/biography/Fritz-Lang> (дата звернення 06.02.2026).
5. David Attenborough. *Encyclopedia Britannica*. 2025. 29 Dec. URL : <https://www.britannica.com/biography/David-Attenborough> (дата звернення 24.01.2026).
6. Georges Méliès. Createur du spectacle cinematographique. *Filmographie*. 2025. URL : <https://www.imdb.com/name/nm0617588/> (дата звернення 06.02.2026).
7. Himmelskibet. *IMDb*. 2026. URL : <https://www.imdb.com/title/tt0008100> (дата звернення 07.02.2026).
8. Homunculus. *IMDb*. 2026. URL : <https://www.imdb.com/title/tt5505320/> (дата звернення 07.02.2026).
9. Jacob Bronowski. *Encyclopedia Britannica*. 2026. 14 Jan. URL : <https://www.britannica.com/biography/Jacob-Bronowski> (дата звернення 24.01.2026).
10. James Burke. Biography. *Encyclopedia Britannica*. URL : <https://www.britannica.com/contributor/James-Burke/7796319> (дата звернення 07.02.2026).
11. Kenneth Mackenzie Clark, Baron Clark. *Encyclopedia Britannica*. 9 Jun. 2025. URL : <https://www.britannica.com/biography/Kenneth-Mackenzie-Clark-Baron-Clark> (дата звернення 27.01.2026).
12. L'Atlantide. *IMDb*. 2026. URL : <https://www.imdb.com/title/tt0010969/> (дата звернення 07.02.2026).
13. L'uomo meccanico. *IMDb*. 2026. URL : <https://www.imdb.com/title/tt0337377/> (дата звернення 07.02.2026).
14. Neil deGrasse Tyson to Receive Public Welfare Medal – Academy's Most Prestigious Award. *National Academies Sciences, Engineerign, Medicine*. 2015. Feb. 26. URL : <https://www.nationalacademies.org/news/neil-degrasse-tyson-to-receive-public-welfare-medal-academy-s-most-prestigious-award> (дата звернення 07.02.2026).
15. The Invisible Ray. *IMDb*. 2026. URL : <https://www.imdb.com/title/tt0011336/> (дата звернення 07.02.2026).
16. The First Men in the Moon. *IMDb*. 2026. URL : <https://www.imdb.com/title/tt0193947/> (дата звернення 07.02.2026).
17. The Lost Word. *IMDb*. 2026. URL : <https://www.imdb.com/title/tt0016039/> (дата звернення 07.02.2026).

References

1. ANON. *Catalogue of Films of the Cinema Studio "National Cinematics of Ukraine"* [online] [viewed 27 January 2026]. Available from: <https://catalogue.nku.org.ua/> [in Ukrainian].
2. MARCHENKO, Valentyn, Yurii POMAZKOV. Creative and Instrumental Innovations of Director Feliks Soboliev. *Scientific Bulletin of I. Karpenko-Karyi KNUTCT*, 2019, no. 24, pp. 129–136. DOI : <https://doi.org/10.34026/1997-4264.24.2019.183931> [in Ukrainian].
3. A Message from Mars. *IMDb*. 2026 [online] [viewed 27 January 2026]. Available from: <https://www.imdb.com/title/tt0316241/> [in English].
4. BARSON, Michael. Fritz Lang. *Encyclopedia Britannica*. 2025, 1 December [online] [viewed 06 February 2026]. Available from: <https://www.britannica.com/biography/Fritz-Lang> [in English].
5. [Britannica Editors]. David Attenborough. *Encyclopedia Britannica*. 2025, 29 December [online] [viewed 24 January 2026]. Available from: <https://www.britannica.com/biography/David-Attenborough> [in English].
6. ANON. Georges Méliès. Createur du spectacle cinematographique [Creator of the Cinematographic Spectacle]. *Filmographie*. 2025 [online] [viewed 06 February 2026]. Available from: <https://www.imdb.com/name/nm0617588/> [in French].
7. ANON. Himmelskibet [The Skyship]. *IMDb*. 2026 [online] [viewed 07 February 2026]. Available from: <https://www.imdb.com/title/tt0008100> [in French].
8. ANON. Homunculus. *IMDb*. 2026 [online] [viewed 07 February 2026]. Available from: <https://www.imdb.com/title/tt5505320/> [in French].
9. [Britannica Editors]. Jacob Bronowski. *Encyclopedia Britannica*. 2026, 14 January [online] [viewed 24 January 2026]. Available from: <https://www.britannica.com/biography/Jacob-Bronowski> [in English].
10. ANON. James Burke. Biography. *Encyclopedia Britannica* [online] [viewed 07 February 2026]. Available from: <https://www.britannica.com/contributor/James-Burke/7796319> [in English].
11. [Britannica Editors]. Kenneth Mackenzie Clark, Baron Clark. *Encyclopedia Britannica*, 9 June 2025 [online] [viewed 27 January 2026]. Available from: <https://www.britannica.com/biography/Kenneth-Mackenzie-Clark-Baron-Clark> [in English].
12. ANON. L'Atlantide [Atlantis]. *IMDb*. 2026 [online] [viewed 07 February 2026]. Available from: <https://www.imdb.com/title/tt0010969/> [in French].
13. ANON. L'uomo meccanico [The Mechanical Man]. *IMDb*. 2026 [online] [viewed 07 February 2026]. Available from: <https://www.imdb.com/title/tt0337377/> [in French].
14. ANON. Neil deGrasse Tyson to Receive Public Welfare Medal – Academy's Most Prestigious Award. *National Academies Sciences, Engineerign, Medicine*. 2015, February 26 [online] [viewed 07 February 2026]. Available from: <https://www.nationalacademies.org/news/neil-degrasse-tyson-to-receive-public-welfare-medal-academys-most-prestigious-award> [in English].
15. ANON. The Invisible Ray. *IMDb*. 2026 [online] [viewed 07 February 2026]. Available from: <https://www.imdb.com/title/tt0011336/> [in English].
16. ANON. The First Men in the Moon. *IMDb*. 2026 [online] [viewed 07 February 2026]. Available from: <https://www.imdb.com/title/tt0193947/> [in English].
17. ANON. The Lost Word. *IMDb*. 2026 [online] [viewed 07 February 2026]. Available from: <https://www.imdb.com/title/tt0016039/> [in English].

Конфлікт інтересів

Авторка не має потенційного конфлікту інтересів, який би міг вплинути на рішення про опублікування цієї статті.

Використання штучного інтелекту

Не використовувався.

Отримано / Received 20.02.2026

Рекомендовано до друку / Recommended for publishing 18.05.2026

Опубліковано / Published 26.05.2026